O‘SMIRLAR SHAXSIDA O‘Z-O‘ZINI BAHOLASH RIVOJIGA IJTIMOIY TARMOQLARNING PSIXOLOGIK TA’SIRI

Maxmudov Salimjon Uralovich,
Jizzax davlat pedagogika universiteti o‘qituvchisi
salimmaxmudov5@gmail.com

Ushbu maqolada ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar shaxsida o‘z-o‘zini baholash rivojiga ko‘rsatadigan psixologik ta’siri tahlil qilinadi. Unda ijtimoiy solishtirish, virtual ma’qullanish (layklar) va onlayn identifikatsiya kabi mexanizmlarning o‘smirlarning o‘ziga bo‘lgan munosabatini shakllantirishdagi roli yoritilgan. Tadqiqot natijalari virtual muhitdagi ideal obrazlar bilan real “Men” o‘rtasidagi tafovut o‘z-o‘zini baholashga salbiy ta’sir ko‘rsatishini ko‘rsatadi. Maqolada ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholashiga ta’sir etish mexanizmlari tizimlashtirilib, sog‘lom o‘z-o‘zini baholashni rivojlantirish bo‘yicha psixologik-pedagogik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: *o‘smirlik davri, o‘z-o‘zini baholash, ijtimoiy tarmoqlar, ijtimoiy solishtirish, “Men” konsepsiyasi, onlayn identifikatsiya, virtual ma’qullanish, mediasavodxonlik, mediapsixologiya.*

ПСИХОЛОГИЧЕСКОЕ ВЛИЯНИЕ СОЦИАЛЬНЫХ СЕТЕЙ НА РАЗВИТИЕ САМООЦЕНКИ У ПОДРОСТКОВ

В данной статье анализируется психологическое воздействие социальных сетей на развитие самооценки у подростков. Подчёркивается роль таких механизмов, как социальное сравнение, виртуальное одобрение (лайки) и онлайн-идентификация, в формировании отношения между идеализированными виртуальными образами и реальным «я». Результаты исследования показывают, что образ идеального образа в виртуальной среде и в реальном мире оказывает негативное влияние на самооценку. В статье систематизируются механизмы влияния социальных сетей на самооценку подростков, и излагаются психопедагогические рекомендации по формированию здоровой самооценки.

Ключевые слова: *подростковый возраст, самооценка, социальные сети, социальное сравнение, концепция «Я», онлайн-идентичность, виртуальное принятие, медиаграмотность, медиапсихология.*

THE PSYCHOLOGICAL IMPACT OF SOCIAL MEDIA ON THE DEVELOPMENT OF SELF-ESTEEM AMONG ADOLESCENTS

This article analyzes the psychological impact of social media on the development of self-esteem among adolescents. It examines the role of mechanisms such as social comparison, virtual validation (likes), and online identity formation in shaping adolescents’ attitudes toward themselves. The research findings indicate that the discrepancy between idealized images in the virtual environment and the real “self” can have a negative impact on self-esteem. The article systematizes the mechanisms through which social media influences adolescents’ self-esteem and develops psychological and pedagogical recommendations for promoting healthy self-esteem.

Keywords: *adolescence, self-esteem, social media, social comparison, self-concept, online identity, virtual validation, media literacy, media psychology.*

Kirish. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi natijasida ijtimoiy tarmoqlar o‘smirlarning kundalik hayotidagi muhim kommunikativ va ijtimoiy muhitlardan biriga aylandi. O‘smirlar ijtimoiy tarmoqlardan nafaqat axborot olish va muloqot qilish, balki o‘zini namoyon qilish, tengdoshlar bilan munosabat o‘rnatish, ijtimoiy guruhlarga mansublikni his qilish hamda o‘z shaxsiy obrazini shakllantirish vositasi sifatida ham foydalanadilar. Shu sababli virtual muhitning o‘smir shaxsining rivojlanishiga, xususan, o‘z-o‘zini baholash jarayoniga ta’sirini o‘rganish zamonaviy psixologiyaning dolzarb masalalaridan biridir.

O‘smirlik davri shaxsning o‘zini anglash, o‘z imkoniyatlarini baholash, tengdoshlar bilan munosabatlarni qayta tashkil etish va nisbatan barqaror “Men” obrazini shakllantirish jarayonlari faollashadigan rivojlanish bosqichidir. Ushbu davrda shaxsning o‘ziga bergan bahosi tashqi ijtimoiy baholash, tengdoshlarning munosabati va ijtimoiy qabul qilinish ehtiyoji bilan chambarchas bog‘liq bo‘lishi mumkin.

Ijtimoiy tarmoqlar mazkur jarayon uchun yangi kommunikativ makonni yaratdi. Unda foydalanuvchi o‘zining tanlangan va ko‘pincha tahrirlangan obrazini namoyish etishi, boshqalarning faoliyatini kuzatishi va o‘z faoliyatiga bildirilgan reaksiyalarni muntazam ravishda qabul qilishi mumkin. Natijada o‘smirning o‘zini baholashi real hayotdagi tajribalar bilan bir qatorda virtual muhitdagi ijtimoiy signallar bilan ham bog‘lanadi.

Zamonaviy ilmiy tadqiqotlarda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish va o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholashi o‘rtasidagi munosabat murakkab va ko‘p omilli ekanligi ko‘rsatilmoqda. Masalan, 2023-yilda e’lon qilingan tizimli sharhda ijtimoiy tarmoqlardan intensiv yoki muammoli foydalanish o‘z-o‘zini past baholash va tana qiyofasidan qoniqmaslik kabi holatlar bilan bog‘langanligi qayd etilgan. Shu bilan birga, mualliflar bunday bog‘liqliklarni bir xil sabab-oqibat munosabati sifatida talqin qilishda ehtiyotkorlik zarurligini ta’kidlaydi.

O‘smirlarning ijtimoiy tarmoqlardagi xatti-harakatlarini tushuntirishda ijtimoiy solishtirish mexanizmi alohida ahamiyatga ega. 2024-yilda o‘tkazilgan kundalik tajribaga asoslangan tadqiqotda 94 nafar o‘smirning 14 kun davomida ijtimoiy tarmoqlardagi solishtirish tajribalari o‘rganilgan. Tadqiqotda yuqoriga yo‘nalgan ijtimoiy solishtirish holatlari o‘sha paytdagi nisbatan pastroq o‘z-o‘zini baholash bilan bog‘langanligi aniqlangan.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlardagi idealizatsiyalangan tashqi ko‘rinish va “mukammal hayot” obrazlari o‘smirlarning o‘ziga bo‘lgan munosabatiga ta’sir qilishi mumkin. Tizimli sharhlar idealizatsiyalangan tasvirlarga duch kelish ijtimoiy solishtirish jarayonini faollashtirishi va tana qiyofasidan norozilikni kuchaytirishi mumkinligini ko‘rsatgan.

Shu nuqtayi nazardan, ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholashiga ta’sirini faqat “ijobiy” yoki “salbiy” deb baholash yetarli emas. Ushbu ta’sirning xarakteri foydalanish mazmuni, foydalanish usuli, ijtimoiy solishtirish darajasi, o‘smirning individual psixologik xususiyatlari, oilaviy va tengdoshlar muhiti kabi omillar bilan bog‘liq holda ko‘rib chiqilishi lozim.

Tadqiqotning maqsadi ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar shaxsida o‘z-o‘zini baholash rivojiga ta’sir etuvchi asosiy psixologik mexanizmlarni nazariy jihatdan tahlil qilish va ushbu ta’sirning ijtimoiy-psixologik shartlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqot vazifalari

- O‘smirlik davrida o‘z-o‘zini baholashning psixologik xususiyatlarini tahlil qilish.
- Ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar shaxsiy rivojlanishidagi o‘rnini aniqlash.
- Ijtimoiy solishtirishning o‘z-o‘zini baholashga ta’sir mexanizmini tahlil qilish.
- Virtual ma’qullanish va onlayn o‘zini namoyon qilishning psixologik ahamiyatini yoritish.
- Ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishning potensial ijobiy va salbiy psixologik oqibatlarini tizimlashtirish.
- O‘smirlarda sog‘lom o‘z-o‘zini baholashni rivojlantirish bo‘yicha psixologik-pedagogik tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur maqola nazariy-tahliliy tadqiqot xarakteriga ega. Tadqiqot jarayonida psixologiya va mediapsixologiya sohasidagi ilmiy adabiyotlarni tahlil qilish, taqqoslash, umumlashtirish va tizimlashtirish metodlaridan foydalanildi.

Tadqiqotning nazariy asosini o‘smirlik davrida shaxs rivojlanishi, “Men” konsepsiyasi, ijtimoiy solishtirish va shaxsning o‘z-o‘zini baholashiga oid psixologik yondashuvlar tashkil etdi. Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlarning psixologik rivojlanishiga ta’sirini o‘rgangan zamonaviy tizimli sharhlar va empirik tadqiqotlar tahlil qilindi.

Tahlil jarayonida ijtimoiy tarmoqlarning o‘z-o‘zini baholashga ta’siri quyidagi asosiy mexanizmlar bo‘yicha guruhlashtirildi:

- ijtimoiy solishtirish;
- virtual ijtimoiy ma’qullanish;
- o‘zini onlayn namoyon qilish;
- idealizatsiyalangan obrazlarni qabul qilish;
- tengdoshlar tomonidan ijtimoiy baholanish;
- guruhga mansublik va konformizm;
- virtual va real “Men” o‘rtasidagi tafovut; mediasavodxonlik darajasi.

Ushbu yondashuv ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish bilan o‘z-o‘zini baholash o‘rtasidagi munosabatni bir omilli emas, balki ko‘p omilli psixologik jarayon sifatida ko‘rib chiqish imkonini beradi.

Natijalar. Nazariy manbalarni tahlil qilish natijasida ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholashiga ta’sirini tushuntiruvchi bir nechta asosiy psixologik mexanizmlar aniqlandi.

Ijtimoiy solishtirish mexanizmi – Bunda o‘smirlik davrida shaxs o‘zining qobiliyatlari, tashqi ko‘rinishi, ijtimoiy mavqei va boshqa xususiyatlarini tengdoshlar bilan taqqoslash orqali baholashi mumkin. Ijtimoiy tarmoqlar esa bunday solishtirish uchun juda katta miqdordagi ijtimoiy axborotni taqdim etadi.

Virtual muhitda o‘smir nafaqat o‘z tengdoshlari, balki ommaviy auditoriyaga ega bo‘lgan shaxslar, blogerlar va boshqa kontent yaratuvchilarning hayot tarzi bilan ham tanishadi. Bunda foydalanuvchining kundalik hayotidagi oddiy tajribalari boshqa shaxslarning saralangan, tahrirlangan va idealizatsiyalangan kontenti bilan taqqoslanishi mumkin.

Yaqinda o‘tkazilgan tadqiqotda o‘smirlarning yuqoriga yo‘nalgan ijtimoiy solishtirishlari o‘sha vaqtdagi nisbatan pastroq o‘z-o‘zini baholash bilan bog‘langanligi aniqlangan. Shu bilan birga, tadqiqot barcha ijtimoiy solishtirishlar bir xil psixologik natijaga olib kelmasligini ko‘rsatadi.

Demak, muhim omil faqat ijtimoiy tarmoqdan foydalanishning o‘zi emas, balki o‘smirning virtual kontentni qanday talqin qilishi va o‘zini kim bilan hamda qanday mezonlar asosida taqqoslashidir.

Virtual ma’qullanish va o‘z-o‘zini baholash - Ijtimoiy tarmoqlarda “layk”, izoh, ulashish va obunachilar soni kabi ko‘rsatkichlar foydalanuvchining kontentiga bildirilgan ijtimoiy reaksiyaning tashqi belgilaridir. O‘smirlik davrida tengdoshlar tomonidan qabul qilinish ehtiyoji yuqori bo‘lishi sababli bunday reaksiyalar shaxs uchun subyektiv jihatdan katta ahamiyat kasb etishi mumkin.

Agar o‘smir o‘zining ijtimoiy qadrini faqat virtual reaksiyalar orqali baholay boshlasa, o‘z-o‘zini baholashning tashqi omillarga bog‘liqligi kuchayishi mumkin. Biroq buni barcha o‘smirlarga xos universal holat sifatida baholash to‘g‘ri emas. Ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash, do‘stlar bilan muloqot va ijobiy fikr-mulohazalar ayrim hollarda o‘smirning ijtimoiy kompetentligini his qilishiga yordam berishi mumkin.

Shu sababli virtual ma’qullanishning psixologik ta’sirini uning miqdoridan ko‘ra, o‘smirning unga bergan subyektiv ma’nosi bilan bog‘liq holda o‘rganish maqsadga muvofiq.

Idealizatsiyalangan obraz va “Men” konsepsiyasi - Ijtimoiy tarmoqlarda foydalanuvchilar odatda o‘z hayotining barcha jihatlarini emas, balki boshqalarga namoyish etishni istagan qismlarini taqdim etadilar. Fotosuratlarni tahrirlash, filtrlar, tanlangan kadrlar va muvaffaqiyatli voqealarni namoyish qilish virtual muhitda idealizatsiyalangan obrazlarning ko‘payishiga olib keladi.

Tadqiqotlar ijtimoiy tarmoqlardagi idealizatsiyalangan tashqi ko‘rinish obrazlari bilan tanishish ijtimoiy solishtirish orqali tana qiyofasidan norozilikni kuchaytirishi mumkinligini ko‘rsatmoqda.

Shu nuqtayi nazardan, o‘smirning virtual “Men” obrazi va real hayotdagi “Men” tasavvuri o‘rtasidagi tafovut uning o‘ziga munosabatini murakkablashtirishi mumkin. Biroq virtual o‘zini namoyon qilish har doim ham salbiy oqibatga ega emas: ijodiy faoliyat, qiziqishlarni namoyish qilish va ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash ijobiy identifikatsiya jarayonlariga xizmat qilishi mumkin.

Guruhga mansublik va konformizm - O‘smirlik davrida tengdoshlar guruhiga mansublik muhim psixologik ehtiyojlardan biri hisoblanadi. Ijtimoiy tarmoqlar ushbu ehtiyojni yangi shaklda namoyon qilish imkonini beradi.

Trendlar, ommaviy kontent, guruhli muloqot va turli chaqiriqlar o‘smirning muayyan guruhga mansubligini his qilishiga yordam berishi mumkin. Shu bilan birga, guruh tomonidan qabul qilinish istagi ayrim hollarda o‘smirni o‘z qiziqishlari va qarashlarini guruh talablariga moslashtirishga undashi mumkin. Bunday vaziyatda o‘z-o‘zini baholash shaxsning real qobiliyatlari va qadriyatlaridan ko‘ra, guruhning munosabatiga ko‘proq bog‘liq bo‘lib qolish xavfi mavjud.

Ijtimoiy tarmoqlarning ikki tomonlama psixologik ta’siri - Tahlil natijalari ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar shaxsiga ta’sirini faqat salbiy hodisa sifatida talqin qilish ilmiy jihatdan to‘liq emasligini ko‘rsatadi.

- Ijobiy jihatdan ijtimoiy tarmoqlar:
- tengdoshlar bilan muloqot qilish;
- ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash olish;
- ijodiy o‘zini namoyon qilish;
- qiziqishlar bo‘yicha guruhlarga qo‘shilish;
- yangi bilim va axborot olish imkoniyatlarini kengaytiradi.
- Salbiy jihatdan esa ayrim foydalanish shakllari:
- yuqoriga yo‘nalgan ijtimoiy solishtirish;
- idealizatsiyalangan obrazlarni real mezon sifatida qabul qilish;
- tashqi ma’qullanishga haddan tashqari ehtiyoj;
- tana qiyofasidan norozilik;

ijtimoiy bosim va konformizm bilan bog‘lanishi mumkin.

Zamonaviy tizimli sharhlar ham ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish va o‘smirlarning psixologik farovonligi o‘rtasidagi munosabat murakkab ekanligini ko‘rsatadi.

Muhokama. Olingan nazariy natijalar ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholashiga ta’siri bevosita va bir yo‘nalishli emasligini ko‘rsatadi. Ushbu ta’sir ijtimoiy solishtirish, virtual o‘zini namoyon qilish, tengdoshlarning reaksiyasi, kontent mazmuni va o‘smirning individual psixologik xususiyatlari orqali vositalanishi mumkin.

Ayniqsa, ijtimoiy solishtirish mexanizmi mazkur munosabatni tushuntirishda muhim ahamiyatga ega. O‘smir virtual muhitda boshqa shaxslarning hayotidagi tanlangan jihatlarni o‘zining kundalik hayoti bilan taqqoslaganda, o‘z imkoniyatlarini nisbatan past baholashi mumkin. 2024-yildagi empirik tadqiqot ham yuqoriga yo‘nalgan ijtimoiy solishtirishning o‘sha paytdagi o‘z-o‘zini baholash bilan salbiy bog‘liqligini ko‘rsatgan.

Shuningdek, ijtimoiy tarmoqlarda tashqi ko‘rinishga yo‘naltirilgan kontentning ko‘pligi o‘smirlarning o‘z tanasini baholashiga ta’sir qilishi mumkin. Eksperimental tadqiqotlar bo‘yicha tizimli sharh idealizatsiyalangan tasvirlarni ko‘rish tana qiyofasidan norozilikni oshirishi mumkinligini, bunda tashqi ko‘rinish bo‘yicha ijtimoiy solishtirish muhim mexanizm ekanligini ko‘rsatgan.

Biroq mavjud ilmiy dalillarni sabab-oqibat munosabati sifatida haddan tashqari umumlashtirish mumkin emas. Masalan, ayrim tadqiqotlarda ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish va psixologik ko‘rsatkichlar o‘rtasida bog‘liqlik aniqlangan bo‘lsa-da, bunday bog‘liqlikning yo‘nalishi barcha hollarda bir xil emas. Shu sababli kelgusidagi tadqiqotlarda longitudinal va eksperimental dizaynlardan foydalanish muhimdir.

2024-yilda chop etilgan o‘smirlarning identifikatsiyasi bo‘yicha tizimli sharh ham ijtimoiy tarmoqlarni o‘smirlik davridagi identifikatsiya jarayonlarining yangi ijtimoiy muhiti sifatida ko‘rib chiqadi. Bu holat virtual muhitni o‘smir shaxsining rivojlanishidan alohida hodisa sifatida emas, balki uning kundalik ijtimoiy tajribasining bir qismi sifatida o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi.

Amaliy tavsiyalar

O‘smirlarda sog‘lom o‘z-o‘zini baholashni shakllantirish maqsadida quyidagi psixologik-pedagogik choralarni amalga oshirish maqsadga muvofiq:

- Mediasavodxonlikni rivojlantirish. O‘smirlarga ijtimoiy tarmoqlardagi tasvirlar ko‘pincha tanlangan, tahrirlangan va real hayotning to‘liq ifodasi emasligini tushuntirish.
- Ijtimoiy solishtirishni anglash ko‘nikmasini shakllantirish. O‘smirga virtual muhitdagi boshqa shaxslarning hayoti bilan o‘z hayotini avtomatik tarzda mezonlarini rivojlantirish**.**
- O‘smirning o‘z qadrini faqat “layk”, obunachi yoki boshqa tashqi ko‘rsatkichlar orqali emas, balki shaxsiy rivojlanish, bilim, mehnat va real yutuqlar orqali baholashiga yordam berish.
- Real faoliyatni rag‘batlantirish. Sport, ijod, kitobxonlik, ta’lim va jamoaviy faoliyat o‘smirning real kompetentligini his qilishiga yordam berishi mumkin.
- Ota-ona va pedagoglarning psixologik qo‘llab-quvvatlashini kuchaytirish. O‘smirning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanishini faqat nazorat qilish emas, balki uning virtual tajribalarini muhokama qilish va zarur hollarda psixologik yordam ko‘rsatish muhim.
- Virtual va real “Men” uyg‘unligini qo‘llab-quvvatlash. O‘smirning internetdagi o‘zini namoyon qilishi bilan real hayotdagi qiziqishlari, qobiliyatlari va qadriyatlari o‘rtasida uyg‘unlikni shakllantirishga e’tibor qaratish.

Xulosa. Xulosa qiladigan bo‘lsak ijtimoiy tarmoqlar o‘smirlarning o‘z-o‘zini baholash rivojiga ta’sir ko‘rsatuvchi zamonaviy ijtimoiy-psixologik muhitlardan biridir. Nazariy manbalar tahlili ushbu ta’sirning bir yo‘nalishli emasligini ko‘rsatadi. Ijtimoiy tarmoqlar o‘smirlarga muloqot, ijtimoiy qo‘llab-quvvatlash va ijodiy o‘zini namoyon qilish imkoniyatlarini yaratishi bilan birga, ayrim foydalanish shakllarida ijtimoiy solishtirish, tashqi ma’qullanishga bog‘liqlik va idealizatsiyalangan obrazlarni o‘zlashtirish kabi mexanizmlar orqali o‘z-o‘zini baholashga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Tadqiqotning asosiy nazariy xulosasi shundan iboratki, ijtimoiy tarmoqlarning o‘smir o‘z-o‘zini baholashiga ta’sirini faqat foydalanish vaqti bilan izohlash yetarli emas. Kontentning mazmuni, undan foydalanish maqsadi, ijtimoiy solishtirish yo‘nalishi, tengdoshlarning reaksiyasi va o‘smirning individual psixologik xususiyatlari ham muhim ahamiyatga ega. Shu sababli o‘smirlarning sog‘lom o‘z-o‘zini baholashini rivojlantirishda ijtimoiy tarmoqlarni to‘liq cheklashdan ko‘ra, ulardan ongli va tanqidiy foydalanish ko‘nikmalarini shakllantirish, mediasavodxonlikni oshirish, real hayotdagi kompetentlik va yutuqlarni qo‘llab-quvvatlash hamda oilaviy-pedagogik psixologik yordamni kuchaytirish maqsadga muvofiqdir.

Kelgusidagi tadqiqotlarda o‘smirlarning ijtimoiy tarmoqlardan foydalanish intensivligi, kontent turi, ijtimoiy solishtirish darajasi va o‘z-o‘zini baholash ko‘rsatkichlari o‘rtasidagi munosabatni empirik va

longitudinal metodlar asosida o‘rganish ushbu masala bo‘yicha yanada aniq ilmiy xulosalar olish imkonini beradi.

Adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: “O‘zbekiston”, 2023.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Pedagogning maqomi to‘g‘risida”gi Qonuni. O‘RQ–901-son, 01.02.2024.
3. G‘oziyev E.G. O‘smir psixologiyasi. – Toshkent: “Noshir”, 2020.
4. Musurmanova O. Oila ma’naviyati va milliy qadriyatlar. – Toshkent: “Zarvaraq”, 2023.
5. Sodiqova N.I. Ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar ruhiyatiga ta’siri: zamonaviy yondashuvlar. – 2023.
6. Latipova L.T. O‘smirlarda o‘z-o‘zini baholashning psixologik xususiyatlari. – 2026.
7. Voronina E.S. Ijtimoiy tarmoqlarning o‘smirlar o‘z-o‘zini baholashiga ta’siri. – 2024.
8. Makhmudov Salimjan Uralovich, Abdurashidov Og‘abek Shodiyor og‘li - The Importance of the Motivational Process in Different Periods of Personality Development.International Journal of Integrative and Modern Medicine
9. Maxmudov S.U. Kichik maktab yoshidagi bolalar ijtimoiylashuviga tasir etuvchi omillar. Kasb-hunar ta’limi №11, 2024
10. Maxmudov Salimjon Uralovich Kichik maktab yoshidagi bolalarning maktab ta‘limiga psixologik tayyorgarligi va rivojlanishning ijtimoiy shart-sharoitlari. Journal of Pedagogy and psychology in modern education , Vol. 4 No.1 (2024)
11. Maxmudov Salimjon Uralovich, Jumaboyeva Sarvinoz Olimjon qizi -Oliy ta’lim sharoitida talabalar va o‘qituvchilar mas’uliyati: ba’zi muammo va munozaralar**.** Journal of Pedagogy and psychology in modern education , Vol. 4 No.(2024)
12. Makhmudov Salim Uralovich - Possibilities Of Using Electronic Literature in The Educational Process. Progress Annals: Journal of Progressive Research Volume 2, Issue 2, February 2024
13. Maxmudov Salimjon Uralovich O‘zaro bir birini anglash shaxslararo munosabatlarning fenomeni sifatida. www.pedagoglar.uz 33-son 2–to‘plam_ iyul_ 2022.
14. С.Махмудов - психология фанларини ўқитишда ал-бухорий хадисларидан фойдаланишнинг аҳамияти Vhttps://doi.org/10.5281/zenodo.7339029olume 2.
15. Maxmudov Salim Uralovichning o`zaro bir-birini anglash shaxslararo munosabatlarning fenomeni sifatida IInternational Conference on Developments in Education https: econferencezone.org April 20th 2022.
16. Maxmudov Salimjon Uralovich. (2022). Pedagogicheskie pouchenia mysliteley o vospitanii moloyoji. eurasian journal of academic research, 2(12), 550–553. https://doi.org/10.5281/zenodo.7337692me 2 Issue 12, November.
17. Salimjon Maxmudov. Boshlang‘ich sinf o‘quvchilarini o‘qish malakalarini shakllantirishning psixologik asoslari. Ta’lim, fan va innovatsiya. 2-son, 2024-yil.
18. Makhmudov Salimjon Uralovich. (2022). Pedagogical teachings on the education of youth. eurasian journal of academic research, 2(12), 550–553. https://doi.org/10.5281/zenodo.7337692me 2 Issue 12, November.
19. Makhmudov Salimjon. Psychological basis of the formation of reading skills of primary grade students. Education, Science and Innovation. Issue 2, 2024.